بخښنــ نــيــوال سازمان
عامه اعلاميه

بخښنــ نــيــوال سازمان اندکس: ASA 11/006/2008 (عامه)

نيټه: د ۲۰۰۸ کال د جون ۵

افغانستان: ملکي خلک د مخ پر زياتيدو ځا مرګــ بريدونو لخوا ځپل کيږيــ

د ځا مرګــ بريدونو زياتوالــ:

بخښنــ نــيــوال سازمان اندينــه لري چ د ــ ۲۰۰۸ کال لوم يو ځو مياشتو ک پــه افغانستان ک دــ هغو طالبانو او د حکمتيار له ډلــ د ځا مرګو بريدونو، چ ملکيان يې په نښه کوي، زياتوالــ لــو د
بريدونو له امله وژ کيږيــ، زياته پورته تلل د ــ ه بخښنــ نــوال سازمان خاص انديښنــه لري چ
وسلوالــ چــ دــ افغانستان د حکومت او د هغه د نړيوالو ملاتړکــونکو پر ضد يــ پــه
ځرنــد توګهــ ځان وژونکي بم بــريدونه زياتويــ په نامتجانس ول ملکــ خــلکو ته زيات
زيانونه رسوي.

سم ظريفي بخښنــ نــيــوال د سازمان د آسيايي برخ مــشر وويل، "افغان ملکيــ د ځان وژونکو او نورو بريدونو لخوا چ د ــ طالبانو او نورو وسلوالو ډلو لخوا کيږي
ترسر کيږيــ. دغه بــ رــحمانه حمل پــرته له د چــ دــ ملکيــ وژوند په پام ک وــنيول شي
ترسر کيږيــ چــ دــ بــ نــاه او معصومو ماشومانو، ښځو او نــورو سبب کيږيــ نو لد کــبله د هغو ميندو
او پلرونو او زيات شمير خپلوانو او اقاربو لپاره د ناپايه رنځ او ګاــو لامل ګرځي."

د ۲۰۰۷ کال لوم يــو ۲۰ ځان وژونکو بريدونو په پرتله په کوم ک چــ ۲۰ تنه ملکي کسان وژل
شوي وو، دغه شمير د ــ حکمتيار ډلــ او هغه جماعت ... تــر لــ
۱۲۰ غير پوځي کسان په شا ځلوــ حملو ک چــ پــه ۲۰۰۸ کال ک تــرسره شوي، وژلي دي.

دغه شمير پــه ځان وژونکو بريدونو ک د زياتوالي، په ۲۰۰۷ کال ک دــ ځان
وژن ۱۶۰ حملــ او ۸۶ د بم ايښودلو پيــ تــــرسره شا او همدارنګه په ۲۰۰۶ کال ک دــ ځان وژن
۱۲۳ حملــ او ۱۷ د بم ايښودلو حمل تــرسره شوي دي. طالبانو اکثراً د ځان وژونکو حملو
مسئوليت پرغاړهــ اخيستی خو په هغو حملو ک چــ دــ ووــ په ځا تــــوګهــ دغير پوځي کسانو
د مر شــمير زيات وو د هغو د مسئوليت له منلو يــ انکار کړیــ دی.

د ۲۰۰۸ کال په مارچ ک دــ طالبانو وياند ذبيح الله مجاهد "د بهرنيو اشغالګرو او افغان ځواکونو او د هغوی د ملاتړو پر ضد داوي په فصل د لا زيا تو بريدونو د پيل اعلان وکړ"، او هم يې وويل
چ دــ غه کال به تر ټولو خونړیــ کال وي.

ملکيــ په خطر ک

ددولت د مخالفو ډلو لخوا ځان وژونکي حمل دــ ملکيــ د تلفاتو د زياتوالــ سبب
کيږيــ ځرنګهــ چ مــلکيــ او غير پوځي ساحــ لــکه بازارونه او جوماتونه په قصد توګهــ

هدف نيول کيږي اويا دا چې حمله کوونکی نه شي کولی اويا نه غواړي چې د پوځي اوغير پوځي ووترمنځ توپير وکړي.

دغه بريدونه د بشري نړيوال قانون له موادو څخه چې د ملکي وګړو په ملکي وګړو پسې کول او د پوځي اوغير پوځي هدفونو ترمنځ توپير کې پاتې راتلل منع کوي سرغړونه بلل کيږي. د افغانستان په شمول ډېرو هېوادونو د ژنيو د ۱۹۴۹ کال کنوانسيون دريمه ماده چې د نا نړيوالو وسلوالو جګړو په باره کې ده او نړيوال جنايي محکمې د روم منشور مقررات چې افغانستان يې هم منلي دی، ومني.

د ځانمرګي بريدونو جدي خطر په ځانګړې توګه هغه کسانو لپاره چې د سپړو په توګه تر کار اخلي، مخامخ دي. دا د دې په خاطر چې بريد کوونکی ځان د ملکي خلکو په منځ کې جوړوي اويا دغير پوځي خلکو په منځ کې ځان پټوي چې په دې توګه توپير يې له ملکي وګړو څخه ستونزمن دی. نړيوالو قوانينو څخه زياتيدونکي سرغړونې د قصدي اوخاينانه اعمالو سره د غير پوځي خلکو څخه د بدل اخيستلو خطر هم ورسر زياتيږي.

سم ظريفي وويل، "د هوا په توديدو سره افغانان د لازياتو خطراتو سره مخامخ کيږي. تر اوسه د ملکي وګړو د ژوند لپاره ډېر ناوړه کال دی. د افغانستان په شخړه کې ټول ښکيل اړخونه لکه دامريکې متحده ايالات، د ناټو ځواکونه او د افغانستان وسلوال ځواکونه د نړيوال قانون له مخې د ملکي وګړو او ملکي خلکو ساتنه وکړي. په ځانګړې توګه د غير پوځي سيمو او پوځي سيمو ترمنځ توپير وکړي او بدلون راوړي ته اړتيا لري ترڅو ميشتو سيمو څخه لرې وساتي."

په ۲۰۰۸ کال کې ځانمرګي بريدونه:

په ۲۰۰۸ کال کې د دولت د مخالفو وسلوالو ځواکونو لخوا د لاندنيو مهمو ځان مرګو بريدونو رپوټ ورکړل شوی ده:

په قصدي توګه دغير پوځيانو په نښه کول: د اپريل په ۱۷ نېټه يو بمي ځان وژونکي د افغانستان په جنوب لويديز نيمروز ولايت کې د خاشرود ولسوالۍ په يو بازار کې ځان والوزاوه چې په پايله کې يې د ولسوالۍ د امنيه قوماندان په ګډون ۲۳ تنه ووژل او څو ځله يې ۲۵ تنه ټپيان کړل او ماشومان پکې شامل و. بريد د تيرو کلونو په ترسره کړل.

پرته له توپير څخه بريد: د مارچ په ۳۱ نېټه په کابل کې رپوټ ورکړل شو چې له ترلاسه شوي تنه ملکي افغانان او نږدې ۳۵ تنه غير پوځي خلک د موټربم په حمله کې چې نښه يې هوايي ډګر ته نږدې امريکايي ځواکونه وو ټپيان شول.

پرته له توپير څخه بريد: د فبروري په ۱۸ نېټه يو ځان وژونکي موټر په سپين بولدک کې چې د پاکستان پولې ته نږدې د کندهار يوه ولسوالي ده اوهدف يې کانادايي ځواکونه وو ۳۵ تنه غير پوځي کسان ووژل او نور ۲۷ تنه يې ټپيان شول. په دغه حمله کې ۳ تنه کانادايي سرتيري ټپيان شول. طالبانو د دغه حملې مسئوليت په غاړه واخيست خو دغير پوځيانو وژل له کيدو يې انکار وکړ.

پرته له توپير څخه بريد: د فبروري په ۱۷ نېټه يوه ځان وژونکي چې ځان يې د کندهار ولايت ارغنداب ولسوالۍ کې د سپيو جنګ ته نږدې ګڼه ګوڼه کې ځای پر ځای کړی و ۵۰۰ تنه په کړاو کې پريښودل او د سپو د جنګ ننداره يې کوله ځان والوزاوه. د کندهار د والي اسدالله خالد په وينا په پېښه کې نږدې ۷۰ تنه ووژل شول او يو زيات شمير ټپيان شول. طالبانو د د حملې مسئوليت په غاړه وانخيست خو د افغانستان حکومت يو لوړپوړي مقام وويل چې د ځان وژونکي هدف عبدالحکيم

جان د کندهار د کومکي پولیسو او د طالب اورپکو ضد د ملیشو قوماندان وه چ هـغه هم په دغه برید کې وـوژل شو.

په قصد ټوپه ـ دغیر پوځیانو یـهـ کول: دجنوري په ۲۱ نیټه د هلمند ولایت مرکز په لکـراـهلر کې یـوه ځان وژونکي ځان په جومات کې وـالوزاوه چ دـهغه په سبب د والي مرستیال حاجي پیر محمد او نور پنځه تنه ووژل شو. همدارنګه ـ د ۸ تنو په وـــن چ یــو ځلور کلن ماشوم هم په کې وـو، ټپیان شول.

په قصد ټوپه ـ دغیر پوځیانو یـهـ کول: د جنوري په ۱۴ نیټه د طالبانو جنګیـالي چ دـ ملي امنیت د ځواکونو یونیفورم یې پـ غاړه ـ وو، په کابل کې دـ سرینا په هوټل یې حـمله وکړه. هغو په دغه حمله کې لـه ټوپکو اوځو بمي ځان وژونکو څخه کار واخیست چ پـه پایله کې یـ دـ افغانو اوبهرنیو اتباعو په وـــن اته تنه ـ اونه تنه ټپیان شول. د نارو دـ بهرنیو چارو وزیر یوناس اـر ستویر چ هــم په هوټل کې اوسیده زیان ونه لیده.

ټولکیل اخـونه باید دغیر پوځیووـ ساتنه وکړي ـ

په افغانستان کې دـ نادولتي سازمانونو د امنیتي دفتر (ANSO) د څر ګندونو له مخ پــه مجموعي توګه ـ ۴۶۳ تنه ملکیـــ د وسلوالو نښتــو په ترڅ کې دـ ۲۰۰۸ کال په لومړیـ دووـ میاشتو کې مه ـ شوي دي چ دـ د کــال په پرتله د ۲۰۰۷ کال په ورته موده کې ۲۶۴ تنه وژل شوي وو.

د غیر قضایی او صحرایی محاکمو په چارو کې دـ ملرـو ملتونو سازمان خاص راپورتر فلپ الستون د م پـ لومړیــو کې اـفغانستان ته سفر درلود. هغه د می په ۱۵ نیټه په خپل لومړي ـ ریپورټ کي وویل چ دـ ۲۰۰۸ کال په لومړیــو ځلورو میاشتو کې ۳۰۰ تنه ملکیـــ د طالبانو اونورووسلوالو لـو لخو اوهمدارنګه ـ ۲۰۰ تنه غیر پوځي کسان دنیـوالو او افغان ځواکونود وـــ عملیاتو په ترڅ کې وـژل شوي دي.

دا ستونزمنه ده چ پــه افغانستان کې دـ وژل شویو ملکي خلکو دقیقه شمیره ترلاسه کړوـ خو اوسنی سند ښیي ـ چ دـقیقه شمیر ه واـندې ـ. څ ښيي ـ د ملکیووـــ پر ضد پر له پسې تیري چ پــه څخه ـ کدـ ـ ـ ټ و لو کیلو وسلوالو خواوو د افغان ځواکونو ه وـــن د نړیوالوځواکونو،طالبانواونورووسلوالو لـو لخوا ترسره کېږي ـ روانه دي ـ.

په افغانستان کې دـامریکی د متحده ایالاتو تر مشر لاـند د ځواکونو ویاند وویل چ دـ وژل شویو ملکیووـــ بشپړ شــمیر چ دـ هغوئ دځواکونو لخوا وژل شوي دي ورسره نشته. خو افغان اونیــوال خپلواک څارونکي اندیښنـه لري چ پــه افغانستان کې دـ میشتونړیـوالو ځواکونو لخوا د وژل شویو ملکیووـــ شمیر ـ شــمیره د.ی.د.ـ ـ سي د می د پنځمي نیټې دـ ریپوټ له مخ نـاټو او نړیــوال امنیتي ځواکونه (ایساف) په رسمي توګه ـ په همد مــوده کې یــواز دـ ځلورو تنو ملکیووـــ د وژل کیدو په اړه خبرې کړي ـ دی.

د نړیـوالو ځواکونو لخوا د ملکي کسانو وژل د افغانانو د پرله پسې کـرکې ســبب شوي دي. په اپریل کې کـله چ ۳۳ تنه ملکیـــ د نورستان په ولایت کې دـ نړیـوالو او افغان ځواکونو په وـــ عملیاتو کې وــژل شول د افغانستان ولسمشر حامد کرزی بیا هم له بهرنیو ځواکونو څخه وغوښتـل چ دـ پوځي عملیاتو په اړه کې ـ دـ ملکي خلکو د ساتنې پــه ا وند زیاته پاملرنه وکړي ـ.

په د بــرخه کې دـ بخښنې نـیـوال سازمان یو وار بیا په افغانستان کې ټـولو پوځي ځواکونو ته یادونه کوي چ دـوی باید په ټولو امکاناتو سره پوځي اوملکیووـــ سره جلا وپیژني اوهڅه

وکي ـ چ دـ ملکيووـــ د ساتن ا ـو د هغوی د شتمنيو د ساتن پــه برخه ک زـياته هڅ وکي ـ.
ټول هغه کسان چ پـ شخو ـ ک فـعال و نه ـ نه لري له استثنأ پرته بايد له هغوی سره په
انسان يهه ــ چلن وکي ـ. وژل، ظالمانه اوغير انساني چلند او د انسان په شخصيت باندی تيری
پهمشخصرول لهسپکا و ی ک ـ اوناوه ـ چلند د ژني و دو ـن د اساسي مقرر
او د بشري حقونو د قانون دمعيارونو له مخ مــنع دي.

تان کطــالبان اونوروـ سـ ا و ا ل ـل بـايد د ما وکوــ اوغير پوځي سيمو پر
ضد ظالمانه حمل وـدروي. دغير پوځيووــ، ووںکو   ،ووںځيو د زده کوونکو ، د دولت د
مامورينو اومرستندويه کارکوونکو پر ضد خپل حـــمل وـدروي.

بشـر ټولې يوازې لهولووسـ ا و ا ل و ـلو څخ غوتـنه کوي چ
دغير پوځيووــ پر ضد سيده ظالمانه حمل اــونور دـاس حـمل چ ـ دـ بشري حقونو څخه
طالبان اودولت نورمــخالفـ ـ ـ ب ـ ـ ـ ا ي د د ا س و ـــل
وکي ـ چ پــه ټولو موارد وکلـ ه د ا س ا ـ ـ ـ ع م ا ل و څ خ ه ــه
وکي ـ."

د نورو معلوماتو لپاره بخن ـ د نيــوال سازمان مخکنيو رپوټونو ته کتنه وک :

افغانستان: ټول هغوی چ دوستان ندي، د منان دي: له ملکي خلکو څخه د طالبانو ناوره ت ـ ه
اخيستنه (د بخن ـ د نيــوال سازمان اندکس ASA 11/001/2007)
http://www.amnesty.org/en/library/info/ASA11/001/2007/en

افغانستان: د ملکي ووــ د تلفاتو زياتيدل – ټولی خواو بايد د ملکي ووــ ساتن لپاره زيار
وباسي (د بخن ـ د نيــوال سازمان اندکس ASA 11/006/2007)
http://www.amnesty.org/en/library/info/ASA11/006/2007/en

افغانستان: د ملکي ووــ په و اند د طالبانو د بريدونو زياتيدل او سيستماتيک کيدل (د
بخن ـ د نيــوال سازمان اندکس ASA 11/002/2007)
http://www.amnesty.org/en/library/info/ASA11/002/2007/en

عامه سند

****

International Secretariat, Amnesty International, 1 Easton St., London
WC1X 0DW, UK

www.amnesty.org